

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

28 Pluraliu[m] in beneficijs (Pfrund narren) Nole. Onerare se cu[m] vno
beneficio curato: vicarios ponere: plura simplicia beneficia tenere:
nobilitatem/ peritia[m] aut temp[or]alium ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Turba. XXVII. X

mus instruire quēadmodū mūdum regere debeat z gubernare. Is z
nozas tu qz vniculus es/z dñm regē celi/sapiam summā/o stulte ars
guere sup insipietī regimine niteris z inculpare: Abraam ait dño: Lo
quar ad dñm/cū sim cinis z puluis: Nunqd tu maior es patre nostro
Abraam: Vis ne tu o ignicule solē adiuuare facias: vj. q. j. si omnia. qz
si egeat tuo lumine lumen diuine sapie: z nō videat qd iustū/z bonū/
cū ipse sit pñm iustū: immo iusticia a qua omne qd iustū est/est iustū p
ma regula. Quid frustra niteris z fatigaris de tempestate aure dis
spuras/cū ppter tuū opinari/regere aut optare pñsus nihil mutet in re
bus: Nunqd ad vba tua pluere cessat aut incipit: in nubibz tonat aut
fit silentiū: Cur nō qescas z agis q tue sunt ope: Veniat tibi rogo in
mentē pater ille eremita: q vt legit in Turaspaz/nunqz in orto potes
rat habere herbas vel fructus bonos: qz sepe murmurabat de aeris in
temperie. Accedēs aut ad quēdā aliū eremitā/inuenit euz pulchz ort
tum habere z oleribz z fructibz repletū. Interrogabat quō hoc ei acci
derit: z qd faceret. Rñdit q colebat z serebat z residuum deo pmittere
bat: nō postulās pluuiā vel serenū/sed deo pmitteres totū. Ex q exēplo
punctus sic z ipse fecit z postea bonū ortū habuit. Sic sic fac z viues
Merito qz seruus es/nō lz te ad altiora dñi tui tēdere: neqz ad alia ni
si ad ea q spectat ad officiū tuū respicere: z talia posteaqz cognoueris
diligēter exequi. Ita te facere iubet sapiēs Eccl. iij. Ea q pcepit tibi
deus/ semp cogita: z in plibz opibz eius ne fueris curiosus. Q, si vti
qz curiosus esse volueris z scrutari q dei sunt/nō sine tuo graui dāno
hoc erit: qpe q q scrutator est maiestatis, opprimet a glā. Bestia q
mōrem tetigerit lapidat. Mons h deus est z sua pñsilia/suūqz sapien
tissimū regimen. Retrabe pedē ne tibi ptingat qd ceruo q curiosi
diligēs hoiem intueri ab eo sagitta peuit: qd ceruo homo/tibi curioso
deus. Qui aliena sibi nō pgrua vel nō pmensurata attentat officia
facere: si inde damnū qd lūne^o carpētarij vices supplere volens pas
sus fuit experiat/iuste patiet. Siqdem lignū findere volens/siffura se
claudēte cap^o māsit. Noli qz q mysteria sunt dei z sui officiū psumere
Doceat te sapiētissimus ille Apl^s/q stans ad dei maiestātē nihil in ea
scrutari temere psumpsit: sed stupēs exclamauit: O altitudo diuitiaz
sapie z scie dei: qz incomphensibilia sunt opa eius/z inuestigabiles zē.
Sciebat qz hoc est illud mare magnū/pfundū/in quo natat ouis/sub
mergit elephas. Noli qz te p fundo pmittere/sed fide z admiratōe sup
natato. Humiliare sub potētī manu dei: ei seruire nitere z placere: z
veniet miserationes eius sup te/dum als tua curiositate perires. Ro
gemus dominum.

Sabbato post Petare. xxxi. Martij.
Stultoz infinitus est numerus, Eccl. j. Evangelium:

z

Plur alium in beneficiis

Uicesimo octava turba stultorum est: pluralium in beneficiis: (pfrund narré) Illos loquor q̄ sine rōnabili causa plura tenent. Que aut̄ sint cause/ipsi viderint q̄ talibz onerati sunt. Possunt autem dinosci septē nolis.

Prima nola est: se onerare cū vno beneficio curato: peius si cū duobz curis: aut vno simplici/ alio curato. Asserit b̄tus Tho. ij. ij. qz q̄cū qz p se petit beneficiū curatū/ eo ipso qz petit z se offert efficit indignus/ ppter p̄sumptōem. Vide in. ij. ij. Berson in fine de directōe cordis mitior est: z vba b̄ti Thome modificat. Utinā intelligerēt q̄ se cure animarum ingerūt: attēderent qz potius onus q̄ beneficiū assumūt grauissimū/ subditorz se duces/ cultores z placatores dei. Utinā fm nomē sic z laus eoz. Videant qd sponderint/ ne supra virtutē fecerint: p̄tra illud Eccl. viij. Nō spondeas sup̄ virtutem. Animā in susceptōe p̄me ecclē impignorasti: z adhuc aliā suscipis ecclē/ z tñ aliam aiām nō habes quaz in pignus p ea ponas.

Secūda nola est: vicarios ponere (Stathalter/ verweser) Qualis hec q̄so stulticia z ridiculū/ matrimoniu p̄trahere spe ponēdi vicariū: vrozē habebis z alius dormiet cū ea: maledictio est. Deut. ij. Si vicariū ponere sufficit: eadē rōne laicus vnus/ immo etiā mulier posset habere decē beneficia ecclēastica/ posset etiā ponere vicarios. Sed q̄ro devicario illo quē substituere niteris qualis sit: an sit minus bonus vel eq̄ bonus/ vel melior q̄ tu. Si minus bonus: tūc naturalis rō dicit qz nō est recipiendus p eo: oparius em̄ in vincā alicui? ductus nō p̄t vicariū min⁹ bonū ponere. Sed est inq̄s eq̄ bonus vel etiā melior: si ita est/ q̄ ḡ causa est qz tu duo tenes beneficia/ ille vno nullum.

Tertia nola est: plura simplicia beneficia tenere. Hoc vtiqz neqz lz/ nec expedit/ neqz decet. Nō lz in curia p̄ncipis secularis nulli habēti vnū equū dūtarat/ lz auenam q̄rere p duobz aut tribz eq̄s: et quō liceret in curia dei. i. ecclē q̄rere p̄bendas tres p vno equo: nō expedit: q̄uis aliqñ licitū esset alicui viro honestoz discreto habere plura beneficia: tñ qz amatores temporalium accipiūt inde exemplū cupiditatis z auaritie/ non expedit. Est tandem indecens: aliqd em̄ decens esset in aliqua p̄sona qd tñ indecens est in alia: p̄cipue vō in viris literatis q̄ debet spiritalit̄ esse oculus ecclē/ indecens est terrenitas z macula cupiditatis z auaritie. Utinā attenderēt deformitates illius pluralitatis beneficiorū: z cognoscerēt quēadmodū multi p eas defraudant. Defraudat p̄mo deum honore z seruitio: deberet em̄ habere duplex seruitium de duobz beneficiis/ z non habet nisi vnicū. Secūdo corpus ecclē debilitat membri vnus ablatōe: sicut corpus vnus hoīs debile est ex defectu pedum. Tertio defraudat aliquē pauperē clericū/ q̄ deberet altēz illo rū beneficiorū h̄re. Quarto vicariū/ cū vicari⁹ habeat laborē z iste merce dē. Quinto subditos: a q̄bz metit carnalia/ cū eis nō seminat spūalia.

Turba. XXVIII XI

Quarta nola est: nobilitate/peritiã aut tpalium administratõem p
tendere. Sunt q pluralitate bñficioz sibi nõ putat illicitã: qz videlicet
sunt nobiles/aut doctores/aut apri ad tpalium administratõem. Sz
sciãnt in pñis doctores z nobiles/q nõ intuitu eaz psonaz/ sed cõis
boni ecclẽ facili cõ eis dispensat. Dicit em Panor. q nulla dispõsatio
fit/ nisi habeat respectũ ad bonũ publicũ z ex rõnabili causa. Nã dispõ
satio q fit p progatiuã psonẽ fit ppter bonũ publicũ: nam plus pdest
ecclesie bonus z literatus/ qz decem illiterati ministri. Et qñqz nobilis
z potens plus ad defensionẽ ecclẽ z iuriũ eius pficere p̄t/ qz plures ig/
nobiles z plebei. Gabriele vide dist. xv. quarti. Itẽ audiant nobiles: z
si filij dei sunt z ecclẽ dei viles/non volẽtes excedere mensurã nobilita
tis sue: forsitan iustũ est vt de bñficijs ecclesiasticis p ceteris accipiãt/
si fieri potest absqz iactura animaz. Sed si filij diaboli sunt/ qua rõne
de bonis dñi accipiant: Nunqd dñs debet nobilitatem filioz diaboli
honorare? Similr si inutiles sunt ecclẽ dei/ vel nociui suo prauo exem
plo/ non videt iustũ q p ceteris pmodũ habeant ab ecclã/ ex quo ecclã
pmodũ non habet ex eis. Dicit Lombardus q ipse nolit habere acci
pitrem q capiat alaudam z comedat gallinã. Similr dñs nõ vult ha
bere in ecclã sua q multũ p̄stent ei/ z nihil ei p̄sint. Legant p̄terea. c. ve
nera. de pben. qd intuitu huius Argentinẽ. ecclẽ emanauit. Porro
in eos q credunt se posse habere multa bñficia/ qz sapientes vel potens
tes sunt quoad seculũ: dicimus q auaritia z cupiditas docet eos in
hac parte. In dolosa em statera cupiditatis sibi nihil ponderant spũa
lia/ sed sola temporalia. Unde Bernardus loqns de auaris p̄latis. Op
tini dispensatores rez/ q de maximis minimã z de minimis maximã
curam gerunt.

Quinta nola est: de rez ecclãsticaz bona expensione p̄fidere. Sunt
q credũt q bñ possint talia habere/ qz bñ expendunt. Sed plane hoc
non sufficit medico/ q bñ ea q sibi ab infirmo dant expendat/ z nullaz
de eius infirmitate curam gerat. Sed z non sufficit aduocato bene ex
pendere salariũ/ z se non intromittere de causa. Nec stipendiario suffi
cit stipẽdia sua bñ expẽdere/ z de guerra se nõ intromittere. Sic cleri z
co bñti bñficia ecclesiastica nõ sufficit bñ ea expendere/ nisi faciat offi
cia q̄b illa annexa sunt.

Sexta nola: doctorõz opinioni z multoz p̄suetudini inniti. Scis qz
lata est porta z spaciõsa via q ducit ad p̄ditõem: z multi sunt q intrãt
p eam. Matth. viij. Et angusta porta z arta via que ad vitam/ z pau
ci intrant eam. Neqz aliqua consuetudo potest eos tueri: vide Gabrie.
dist. xv. quarti. Perro opinio doctorõz solenniũ z tutior est/ q nõ sit
salus ei qui duo tenet beneficia/ quoz qdlibet sufficeret sibi. Hec deci
sio facta est Parrhisius tpe Guil. parrhisien. episcopi: cui omnes exces
p̄ris duobz p̄senserũt. De quoz vno legimus in speculo exẽploz: q nõ
z q

Plur alium in beneficiis

minabat Philippus: et erat cancellarius parisiensis. quod volebat moriens cum pluralitate beneficiorum expiri: si quis saluus posset fieri: et donatus est. Sic et quidam alius/ alius presbiter et honestus: quod propter hoc solum damnatus fuit. Dic historias ex speculo exemplorum. Decepit eos plane affectio temporalium: ut ita false opinarentur: ita opinari avaritia eis consulit. Qualis fuit is de quo legitur: quod cum longo tempore affirmasset hoc esse mortale peccatum/ dum unicum beneficium habebat: dato sibi secundo beneficio/ asseruit quod licite posset quis plura beneficia habere. Et addidit/ quod nullus posset hoc intelligere nisi qui haberet ea. Exs. Lug. Obe quibus viles se reputant quod pro nimio desiderio lucri incedunt per viam illam/ quam tot boni viri asserunt latronibus plenam: peccatae cum videant literatos viros quod per eam ceperunt ire/ ad ultimum relinquere eam: non audere ultra transire/ resignant: nec enim audent mori cum multitudine talium beneficiorum.

B Septima nola est: se per dispensationem prelatorum tueri. Sunt quod mirum in modum huic baculo innotuit/ sed utique arduo. Nihil enim valet dispensatio etiam papae/ nisi suffuerit rationalis ratio et causa. Legitur in speculo exemplorum dist. v. exemplo. ij. quod cum beatissimus papa Gregorius. ix. interrogaret si posset de plenitudine potestatis suae cum plurimorum beneficiorum decemtorum dispensare/ respondit: Non possum/ nisi super veritate tamen detinentium dispensare. Quis ergo erit sapiens: et fallat se/ et sibi super dispensatione aliquid blandiatur. Hec ibi. ait Joan. Berson: Si teneat quis plura beneficia ex dono superioris/ in casibus non excusantibus hanc pluralitatem/ peccare potest uterque: offerens per indiscretionem/ recipiens per ambitionem. Nihilominus occupans restituere precepta non tenet: sed nisi peniteat et per futuro pudeat/ non erit ei salus. Item videat Guilb. Parisiensem. in speciali tractatu de et contra pluralitatem beneficiorum. Ubi (puto) ait papam utique contra avaritiam talium dispensare non posse. Item videat Gabriel ubi est. Eadem si dicat aliquid per dispensationem prelatorum hec fieri/ quod unum habeat plura beneficia. Respondet auctor summe vitiorum Lugd. quod si prelati omnia bona facerent/ non dixisset dominus de ipso Matthei. xxi. Secundum opera eorum nolite facere. Ubi Bernardus. Non sum tam rudis ut ignorem vos positos dispensatores: sed in edificationem/ non in destructionem. Ubi necessitas urget/ excusabilis dispensatio est: ubi utilitas provocat/ dispensatio laudabilis. Utilitas dico communis/ non propria. Nam cum nihil horum est/ non plane fidelis dispensatio/ sed crudelis est. Rogamus dominum.

Bonica Judica. Prima Aprilis.

Stultorum infinitus est numerus. Ecclesiasticus. i. Evangelium:

Jesum nona turba stultorum est: tenere alios iudicantibus.

E v Dico notate/ tenere: non enim omnes qui alios iudicant/ stulti sunt. Sunt enim quidam publice persone. scilicet iudices constituti super populum/ qui sue jurisdictioni subiectos ex iusticie inclinatione ordine iuris